

Rigó Jancsi

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából.

Rigó János

(Pákozd, 1858. - Amerika, 1927.), cigány prímás.

Rigó Jancsi és Clara Ward-Chimay 1896.

Élete

Ötévesen már hegedűt vett a kezébe. A tanítótól lopott húrokat hozzá, amiért az esperes úr kérésére bocsánatot kért. E gesztusáért nála maradhettek a számára nagy kincsek. Ezután órák hosszat gyakorolt mindennap a szabadban: az erdő, a nádas világa hálás közönség volt. Egymásnak muzsikáltak.

10 éves korában a szüretet már apja bandájában muzsikálta végig. Előfordult, hogy ő volt a szólista. A falusiaknak tetszett a kis primás. Az apja akarta tanítani, szerencsére az esperes úr nem engedte. Elvitte a fehérvári Magyar Király kávéházban muzsikáló Simplicius Barcza Józsihoz, akit III. Vilmos király Hollandiában érdemrenddel tüntetett ki. A már világhírű primás tehetségesnek találta a 12 éves fiút, felvette a zenekarában, igaz, cimbalomhordozónak. A primás tanította meg a lelkét adni a zenéhez.

A zenekarral 15 éves korában Kaposvárig jutott. Örökölte vajda nagyapjától, zenész apjától az ősi virtust: nem alázkodik meg senki előtt. Barcza Józsi látta milyen nagy tehetséggel van megáldva, mégis csak kontrásként játszatta a zenekarban. A lánya és Rigó Jancsi között szerelem szövődött, ami szintén szította közöttük a tüzet. Az egyre élesedő harcban otthagyta a Koronát, elindult szerencsét próbálni: saját zenekart szervezni.

Hamarosan feleségül vette a kaposvári primás lányát: Mariskát. Nem lett teljes a kibékülés. Az idős primás egyre nehezebben viselte veje népszerűségét. Alig 24 évesen Jancsi elindult újra szerencsét próbálni. Két hónappal azután, hogy elhagyták Kaposvárt, már Budapesten, az Andrássy úton, a Reutter kávéházban játszottak. Jancsi ekkor már a női szíveket hódította, különösen akkor, amikor szívhez szóló, andalító, érzelmes nótákat hegedült. Nagyon tehetségesen hegedült, cigányprimásként a legkiválóbb zenészekből összeválogatott zenekarával Európa számos nagyvárosában fellépett.

Rigó Jancsi és zenekara 1896-ban egy párizsi étteremben, a Restaurant Payard-ban játszott, ahol jelen volt a belga Chimay herceg és fiatal felesége, egy amerikai milliomos lánya, Clara Ward, vagy Ward Klára. Az asszony beleszeretett a tüzes fekete szemű Jancsiba, elhagyta érte férjét. A szerelem kölcsönös volt, Jancsi elvált feleségétől, Barcza Mariskától. Ez annyira nagy

port kavart, hogy több lap, köztük a Mikszáth Kálmán által szerkesztett Országos Hírlap is tudósított a válóperről.

1896 decemberében meglátogatta a szüleit, a pákozdi elöljáróság táncvigadalmat rendezett tiszteletére.[1]

A szerelem körülbelül tíz évig tartott, ezalatt elherdáltak több mint 8 millió dollárt. Ezután Ward Klára Nápolyban, a Vezúv lábnál faképnél hagyta Jancsit, és megszökött egy olasz pincérrel. Később feleségül ment egy jóképű olasz hotelportáshoz, örökségéből kitagadták, ezután fotómodellként tengette életét. Rigó Jancsi évekig bolyongott Európa nagyvárosaiban; 1910-ben volt felesége megpróbálta visszacsalogatni, de nem volt maradása Kaposváron, mert kiutálták.

Szegényen, lezüllötten és elfeledetten halt meg Amerikában (más források szerint Fejér megyében), utoljára egy levitézlett színésznővel járta a lebujszókát, és hegedűjén keserves magyar nótákat játszott.

Emlékezete

Jancsi egy pesti cukrászdában egy csokis, édesen krémes süteménnyel kedveskedett szerelmének. A cukrász, aki készítette a süteményt Rigó Jancsiról nevezte el. Számítása beigazolódott, a csokoládéval leöntött és kocka alakú, a barna szín három árnyalatában pompázó tejszínhabos Rigójancsi cukrászsütemény rövid idő alatt hatalmas népszerűsége tett szert. A cukrászat klasszikus készítménye lett Magyarország határain túl is, amely a XIX. századi asszonyszöktetési románcuknak állít emléket.

A szerelmi történetből 1959-ben francia-magyar film készült Fekete szem éjszakája címmel.

2004-ben létrejött angol rockzenekar is Rigo Jancsi néven fut, holott egyik tagja sem magyar származású. Honlapjukon a leírás szerint azért választották névadójukként a cigányprímást, mert szerelmének története azt üzeni számukra: a zene mindent legyőz.

2004 óta szülővárosában, Pákozdon megrendezik a róla elnevezett fesztivált.

Az első cigányzenészek Kaposváron II.

Barcza József, vagyis Szimpliciusz neve hamarosan ismert lett nemcsak Kaposváron, hanem Nyugat-Európa valamennyi nagyvárosában is. Eleinte Kaposváron játszott a banda, majálisokon, baráti összejöveteleken szerepeltek. A művészek somogyi mecénásának, a göllei Inselt Samunak jóvoltából megfordultak minden bálon, főúri vadászon, játszottak nagy emberek lakodalmain, húzták a szerenádokat a kaposvári éjszakában. Lévai József György írásának második része sok korabeli bulvár történettel...

Kaposvárról első útjuk Grazba vezetett, aztán tizenkét esztendeig járták a világot. Számtalan kaland fűződik a zenekar életéhez, ezek az események, sokszor hihetetlennek hangzó történetek a megyei asztaltársaságok kedvelt meséi voltak évtizedek múltán is.

Egy arisztokratikus külsejű cigányfiú

A zenekar tíz-tizenkét tagból állott. Sok névtelen muzsikusk mellett olyan zenész-hírességek is muzsikáltak Szimpliciusz zenekarában, mint a brácsás (majd prímás) Babári Dezső, és a később dinasztia alapító Tóki Lajos tárogató, aki 1883-ban Szimpliciusz hívására jött Kaposvárra. Tóki Lajos 1860. március 10-én született Zalaegerszegen. Apja Rózsás Lajos zala megyei földbirtokos volt. A tárogató nagy művésze tehát egy ifjú földbirtokos és egy igen szép cigánylány romantikus szerelmének köszönhetette életét, amelyről külön regényt lehetne írni. Apja taníttatni akarta, de az arisztokratikus külsejű cigányfiú az anyai háznál maradt és a muzsikusk mesterséget választotta. Már 13 éves korában neves prímások zenekarában játszott mint kis sípos. Megfordult Csicséri Ferkó, Kontó Sándor, Dankó Károly zenekarában, Barcza Csáktornyáról a Sárkány bandájából hozta el Kaposvárra. Muzsikáját az a díszítő akkordtöltő tulajdonság jellemezte, amit a zenekar sohasem tudott nélkülözni. Tóki Lajos ennek az ékítményes stílusnak (roma nyelven: szedés) volt a nagy művésze. Számos gyereke közül József, Gyula és Ilona voltak ismert muzsikuskok. Tóki Lajos 58 esztendeig fújta a sípot. Utoljára 1931-ben muzsikált. Ő volt a kaposvári cigányzenészek nesztora.

Barcza József

Volt a bandának egy különös tagja is. Slajmi, a bőgőhordozó. Igazi nevén Feuerstein Márk, aki a zenei szünetekben erőmutatványaival szórakoztatta a vendégeket. Hat korsó sört rakott a cimbalomra, fél kézre vette és úgy szolgálta fel. Az éjszakai életet el se lehetett képzelni Slajmi nélkül. A zenekar krónikásának szerepét is vállalta. Amikor már nem volt meg a zenekar, érdekes történeteket mesélt egy habos feketéért. Volt mit. Egyszer balul ütött ki a banda külföldi vállalkozása. Belgiumból úgy zsuppolták vissza őket. Megérkeztek pedig ütötte-kopottan, arcukon a nélkülözés nyoma. Mindegyikünk azon volt – írja visszaemlékezéseiben Gruber János, aki a zenekar és Barcza József nagy barátja -, hogy elfeledtessük velük a kiállott

küzdelmeket. „Én, mint újdonsült szőlőbirtokos, azt mondtam Barczának: jöjjenek ki hozzám Ivánfára, hozz ki a bandából akiket akarsz, de a hegedű otthon ne maradjon! Azt akarom, hogy zavartalan mulassanak, köszönöm szépen, majd kiviszem a Babárit is. Ez századszakács volt, ő majd olyan pörköltet főz, hogy nyalogatjuk az ujjainkat. Többször is megcsinálta már. Kijöttek hát heten. Körülnéztek a regényes hegytetőn. Egyszer csak uniszónó azt mondják, talán egy kis hízelgéssel a házigazdának. Tekintetes uram! Bejártuk a fél világot, de ilyen nekünk való kedves helyre nem akadtunk. Ezután megvettem nekik a szomszéd telket.” Váltakozó szerencsével muzsikáltak itthon és külföldön. 1880. augusztusában Barcza zenekarának muzsikája mellett számos negyvennyolcas szellemű politikus a lellei Kishegyen csaknem kikiáltotta a köztársaságot. Köztük Herman Ottó. Ebben az évben több jelentős személy is volt a banda életében. Svájcban Munkácsy Mihály hallgatta játékukat, Brüsszelben pedig Liszt Ferenc. Októberben hazautazott a zenekar, családi esemény volt készülőben. Barcza lányát, a feltűnő szépségű Mariskát eljegyezte a segédprímás, Rigó Jancsi. Ekkor indult el az a világraszóló kaland, amelyről a következő fejezetben lesz szó. Rigó Jancsi és Chimai herceg felesége, a szépséges Ward Klára asszony a szereplője.

Rippl-Rónai nótái

Maradjunk azonban még Szimpliciusznál. Külföldi útjuk során Münchenben egy akkor még alig ismert festőművész hallgatta nagy szeretettel játékukat, Rippl-Rónai József. Később, amikor Barcza betegségéből adódóan kiöregedett a muzsikálásból, a félszemű prímást nem kisebb egyéniség vette pártfogásába, mint Rónai. Abban az időben sok művész és író fordult meg a Róma-dombon. Rippl-Rónai kezdeményezésére 1912. tavaszán nagy ünnepséget terveztek a muzsikus 40 éves évfordulójára. Aki jó volt Viktória királynő udvari muzsikusának, az jó lesz Rippl-Rónainak is – mondotta a művész. És valóban Szimpliciusz és Tóki Lajos az udvaron muzsikáltak a Róma-villában. Barcza József minden idők legnagyobb cigányprímása 1913. április 26-án halt meg 67 éves korában. Rippl-Rónai József karácsonyi tárlatának bevételi díját Szimpliciusz szobrának szánta. A szobrot Medgyesy Ferencsel meg is mintáztatta, de a következő évben kitört világháború miatt a terv nem valósulhatott meg. Még abban az időben mondta nagy büszkén Szimpliciusz a kaposvári cigányoknak, amikor Rónai mester udvarában muzsikált: „Kvartettet játszottunk mi hárman, a sógorom meg én.”

Korán kell kezdeni

